

ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ТА НАПРЯМИ ЇХ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

FOREIGN MODELS OF TAX SYSTEMS AND DIRECTIONS OF THEIR ADAPTATION IN UKRAINE

УДК 338.58:65.014

Данилишин В.І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
обліку та фінансів
Івано-Франківський навчально-науковий
інститут менеджменту
Тернопільського національного
економічного університету

Стефанків О.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
обліку та фінансів
Івано-Франківський навчально-науковий
інститут менеджменту
Тернопільського національного
економічного університету

У статті розглянуто досвід побудови податкових систем у розвинутих зарубіжних державах та напрями реформування податкової системи в Україні. Податкова система будь-якої країни є продуктом не лише економічного, а й політичного розвитку суспільства. Вона віддзеркалює інтереси різних суспільних груп та політичних партій і є результатом консенсусу, до якого прийшли ці сили у процесі ухвалення податкових законопроектів. Детенизація є запорукою збільшення доходної частини бюджету, адже тіньовий сектор не сплачує податків і фактично паразитує на «офіційному» сегменті. У нашій державі необхідні системні зміни у фінансовій політиці, а саме спрощення адміністрування податків, підвищення прозорості контролю за їх використанням, політична стабілізація в країні. Але будь-які зміни в оподаткуванні не приведуть до сталого економічного зростання, якщо не зростатиме база оподаткування. Зміни мають супроводжуватися комплексним підходом до переорієнтації української економіки на інноваційне зростання, неможливе без ґрунтовних інвестицій в освіту, науку та людський потенціал.

Ключові слова: податкова система, податки, податкове навантаження, податкова політика, державна фінансова служба.

В статье рассмотрен опыт построения налоговых систем в развитых зарубежных государствах и направления реформирования налоговой системы в Украине. Налоговая система любой страны является продуктом не только экономического, но и политического развития общества. Она отражает интересы различных общественных групп и политических партий и является результатом консенсуса, к которому пришли эти силы в процессе принятия налоговых законопроектов. Детенизация является залогом увеличения доходной части бюджета, ведь теневой сектор не платит налогов и фактически паразитирует на «официальном» сегменте. В нашей стране необходимы системные изменения в фискальной политике, а именно упрощение администрирования налогов, повышение прозрачности контроля над их использованием, политическая стабилизация в стране. Но любые изменения в налогообложении не приведут к устойчивому экономическому росту, если не будет расти база налогообложения. Изменения должны сопровождаться комплексным подходом к переориентации украинской экономики на инновационный рост, что невозможно без фундаментальных инвестиций в образование, науку и человеческий потенциал.

Ключевые слова: налоговая система, налоги, налоговая нагрузка, налоговая политика, государственная фискальная служба.

In different countries of the world, tax systems differ in structure, collection of taxes, fees and compulsory payments, methods of collection, tax rates, fiscal authorities of different levels of government, tax legislation and tax privileges. The article examines the experience of building tax systems in developed foreign countries and directions of reforming the tax system in Ukraine. The main contradiction in the formation of tax systems is the inconsistency in tax receipts with the possibility of obtaining them. It should be noted that the share of tax payments in the general structure of GDP of the countries of the European Union (40%) and Iceland (over 50%) is much higher than in Japan (28.3%), the USA (26.9%), China (18, 8%) or India (15.7%). In recent years, there have been major changes in the structure of taxes. The main regularity is a serious shift towards increasing the role of taxes on consumption in budget revenues. However, the reduction of tax pressure on business will not necessarily lead to economic growth. On the contrary, we can get it slowing down. The tax system of any country is a product of not only economic, but also political development of society. It reflects the interests of various social groups and political parties and is the result of the consensus that these forces came in during the adoption of tax bills. Detonation is a guarantee of an increase in the revenue side of the budget, because the shadow sector does not pay taxes and actually parasites in the "official" segment. In our country, systemic changes in fiscal policy are needed, namely simplification of tax administration, increase of transparency of control over their use, and political stabilization in the country. But any changes in taxation will not lead to sustainable economic growth, unless the tax base grows. Changes should be accompanied by an integrated approach to reorienting the Ukrainian economy to innovative growth, impossible without substantial investment in education, science and human potential. However, the hasty steps from cardinal tax reform can lead to increased social tensions, and a shortage of budget revenues.

Key words: tax system, taxes, tax burden, tax policy, state fiscal service.

Постановка проблеми. У сучасних умовах високо розвинутих ринкових відносин податкова система стає надзвичайно важливим елементом регулювання як економічних так і соціальних процесів у будь-якій державі. Ефективність її функціонування визначається різними факторами, ключовими серед яких насамперед є економічне становище, розклад політичних сил, рівень податкової культури, досягнення економічної науки тощо. Практика свідчить, що досконалість створення прогресивної податкової системи та податкових органів у країні є однією з головних умов розвитку успішної країни.

У загальному розумінні податки (тобто визначені законом обов'язкові платежі) забезпечують перерозподіл національного доходу. З юридичних та фізичних осіб стягуються грошові кошти на користь бюджетів, державних цільових фондів усіх рівнів. Цей перерозподіл дає змогу державі здійснювати соціальні та регулятивні функції, а саме стимулювати розвиток пріоритетних галузей економіки та науки, вирівнювати суспільну нерівність та ін. Саме тому здійснимо аналіз загального напрямку реформування податкової системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню фінансових систем економічно

високо розвинутих держав світу, а також порівнянню їх із системою оподаткування в Україні присвячена незначна кількість наукових праць іноземних та вітчизняних науковців. Серед іноземних науковців варто виділити дослідження І. Букіної [1], М. Гілліса [9], А. Афонсо, С. Елворда [8], Л. Ликової [1], Л. Попової [3], Дж. Сільверсона [8], М. Уайта. Вивченням проблем реформування української фіскальної системи на підставі досвіду економічно високо розвинутих держав займалися такі вітчизняні науковці, як М. Дем'яненко, В. Андрущенко, З. Варналій, В. Опарін, А. Соколовська, В. Суторміна, Л. Тулуш [2; 6; 7] та ін.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд зарубіжних моделей податкових систем та обґрунтування доцільності їх адаптації в нашій державі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У різних державах світу фіскальні системи відрізняються одна від іншої за набором податків, зборів та обов'язкових платежів, структурою, податковими ставками, методами їх справляння, податковими повноваженнями органів різних рівнів влади, фіскальною законодавчою базою та переліком податкових пільг. Це закономірно, тому що фіскальні системи свого часу формувалися та далі формуються під впливом різних політичних, економічних, соціальних та багатьох інших чинників. Вибір державою тієї чи іншої моделі організації податкових органів залежить від політичних особливостей, вибраної структури органів виконавчої влади, а також історично сформованого підходу до організації податкового адміністрування. Ми проаналізуємо податкові системи за допомогою структури органів влади у сфері фінансів та набору податків, зборів та обов'язкових платежів, які справляються у високо розвинутих державах світу. Податкова система – це сукупність як місцевих так і загальнодержавних податків і зборів, які стягуються в установленому законодавством порядку. У ширшому розумінні податкова система представлена як регламентована нормами фінансового права, які закріплені в законах України та інших нормативно-правових актах нашої держави з питань щодо оподаткування, сукупності податкових відносин, що опосередковуються фінорганами, які забезпечують адміністрування податків і зборів і виявляються в конкретних та чітких формах оподаткування.

Фіскальну систему України становлять місцеві та загальнодержавні податки і збори. До загальнодержавних податків та зборів належать ті, які є обов'язковими до сплати на усій території нашої держави, крім випадків, які передбачені Податковим кодексом України. До місцевих податків та зборів належать ті, що встановлені відповідно до переліку і в рамках граничних розмірів ставок рішеннями міських, селищних і сільських рад у межах їхніх повноважень, і вони сплачуються в обов'язковому порядку на території відповідних

місцевих громад. В Україні податковим органом є Державна фіскальна служба України (далі – ДФС).ДФС – це центральний орган виконавчої влади, його діяльність координується та спрямовується Кабінетом Міністрів України безпосередньо через Міністра фінансів який, зокрема, здійснює реалізацію державної фіскальної політики, державної політики у сфері митної справи, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне держстрахування, державної політики у сфері з боротьби з правопорушеннями під час застосування митного та податкового законодавства, а також законодавства України щодо питань зі сплати єдиного внеску. Державна фіскальна служба виконує покладені на неї повноваження безпосередньо, а також через створені у встановленому законодавством порядку територіальні місцеві органи.

В нашій державі, на відміну від багатьох країн Євросоюзу, де діють прогресивні ставки податків, діє пласка система оподаткування (з англ. «flat rate»). Головні податки, які дають надходження до українського бюджету, це:

- прямі податки за ставкою 18% (зокрема податок на прибуток, а також податок на доходи фізичних осіб);

- непрямі податки, які закладені в ціну товарів, які ми споживаємо (акцизний податок, ПДВ та мито).

Проаналізуємо динаміку податкових надходжень до держбюджету, які забезпечують його левову його частку (орієнтовно 80%). Щодо інших джерел надходжень – це неподаткові надходження, а саме кошти НБУ, прибуток від комунальних чи державних підприємств, адмінзбори, платежі та інше (див. рисунок 1).

Як можна побачити з рисунку, основна вага податкового тягаря в нашій державі лягає на «гаманець» кінцевих споживачів через податки з доходів фізичних осіб, ПДВ та акцизні податки. У 2018 році перелічені податки принесли до бюджету близько 75% податкових надходжень, а це понад 800 млрд. грн. Така тенденція щодо перенесення податкового тиску саме на фізичних осіб особливо посилилася після 2014 р. Ще у 2013 р. їхня частка становила лише 67%. Водночас бізнес-структури сплачують чимраз менше податків. Зокрема, за 2018 рік частка податку на прибуток становила близько 9 відсотків, а відсоток рентної плати за видобуток руди, газу та усіх інших корисних копалин зменшився до 6%.

Ці цифри зображують нову філософію фіскальної системи нашої держави: дати максимум свободи бізнесу та водночас збільшити виплати з «гаманців» всіх громадян. Саме таким є загальний неоліберальний курс України, якому надають підтримку основні міжнародні фінансові інститути та зовнішньоекономічні партнери нашої держави. Вплив держави на соціально-економічні процеси

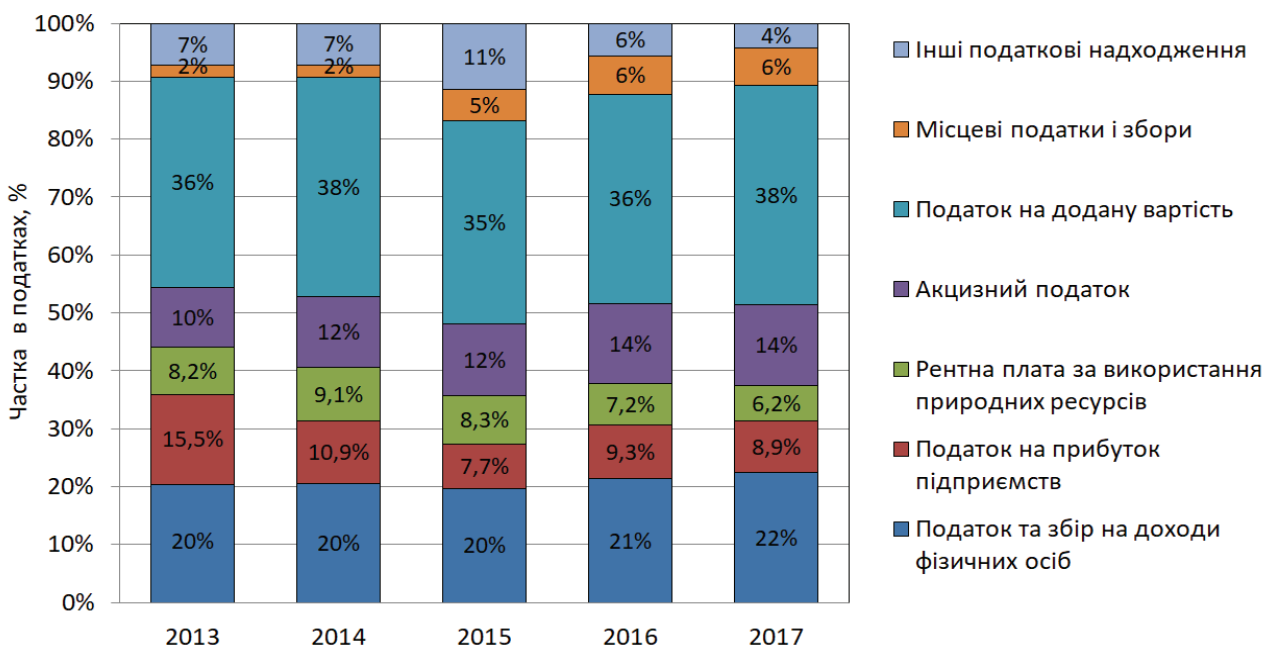

Рис. 1. Динаміка структури податкових надходжень до зведеного державного бюджету України

Джерело: побудовано автором згідно з даними ДКСУ та Державної служби статистики.

має послабитися, а регуляторні функції необхідно віддати на відкуп ринковій «саморегуляції».

Зрозуміло, що для такої політики є певні підстави. Основні його положення – це послабити контроль за економікою, що має привабити багатьох іноземних інвесторів. Вони, в свою чергу, мали б почати інвестувати кошти в українське виробництво. З іншого боку, громадяни зможуть самостійно забезпечити свої потреби, тому що заробітна плата зростає, а кількість робочих місць на модернізованих або нових підприємствах стане значно більшою.

Але не можна бути абсолютно впевненим, чи спрацює ця стратегія в наших реаліях. Зокрема міжнародний досвід показує, що втілення пакету неоліберальних реформ та комерціалізація суспільного простору тільки поглиблює соціально-економічну нерівність.

Узагальнюючими показниками, згідно з якими можливо визначити ступінь ефективності податкових систем, є досягнення збалансованості між стимулюванням економічної активності та соціальною справедливістю податків, зборів і рівнем перерозподілу валового внутрішнього продукту (ВВП) за допомогою податків. Частка податків у ВВП говорить про місце та роль податкової системи в державному регулюванні економікою. Формування фіскальних систем різних держав світу під впливом окремих політичних, економічних і соціальних передумов пояснює їхню специфіку і зумовлює постійний пошук взаємоузгоджених оптимальних рішень у сфері оподаткування цих держав. Адже головне протиріччя під час формування фіскальних систем полягає в неузго-

дженості потреб у податкових надходженнях із можливостями їхнього отримання. Зазначимо, що питома вага надходжень від податків у загальній структурі ВВП держав європейського союзу (40%) та Ісландії (понад 50%) суттєво вища, ніж у Японії (28,3%), США (26,9%), Китаї (18,8%) чи Індії (15,7%) (див. рис. 2).

Частка збору податків із ВВП до державного бюджету становить у середньому 40% по державах ЄС. Цей показник продовжує повільно зростати (станом на 2010р. 38,4%). Водночас у багатьох розвинених державах він ще вищий: у Швеції – 45%, у Франції – 48%, в Італії – 43%. Цікавим фактом є те, що в Ісландії лівоцентристи здійснили податкову реформу, протилежну до нашої. Вони підняли податкові ставки для крупного бізнесу та запровадили прогресивну шкалу щодо оподаткування. А держави Східної Європи, які недавно приєдналися до ЄС, мають досить низький рівень податкового навантаження – Болгарія (29%), Литва (30%), Румунія (26%), Латвія (32%). Навіть у сусідній з нами Польщі рівень оподаткування має показник 34% у ВВП. Соціальний добробут та економічна успішність розвинених держав ЄС вказує на те, що рівень оподаткування – це не цілком визначальний фактор у соціально-економічному розвитку. А гіпотеза про велику частку перерозподілу ВВП через держбюджет та високий податковий тягар в економіці нашої держави – перебільшення, м'яко кажучи.

За умови зниження податкового тиску на бізнес-структури не обов'язково слід очікувати ефект економічного зростання. А навіть навпаки, в результаті таких дій ми можемо отримати його

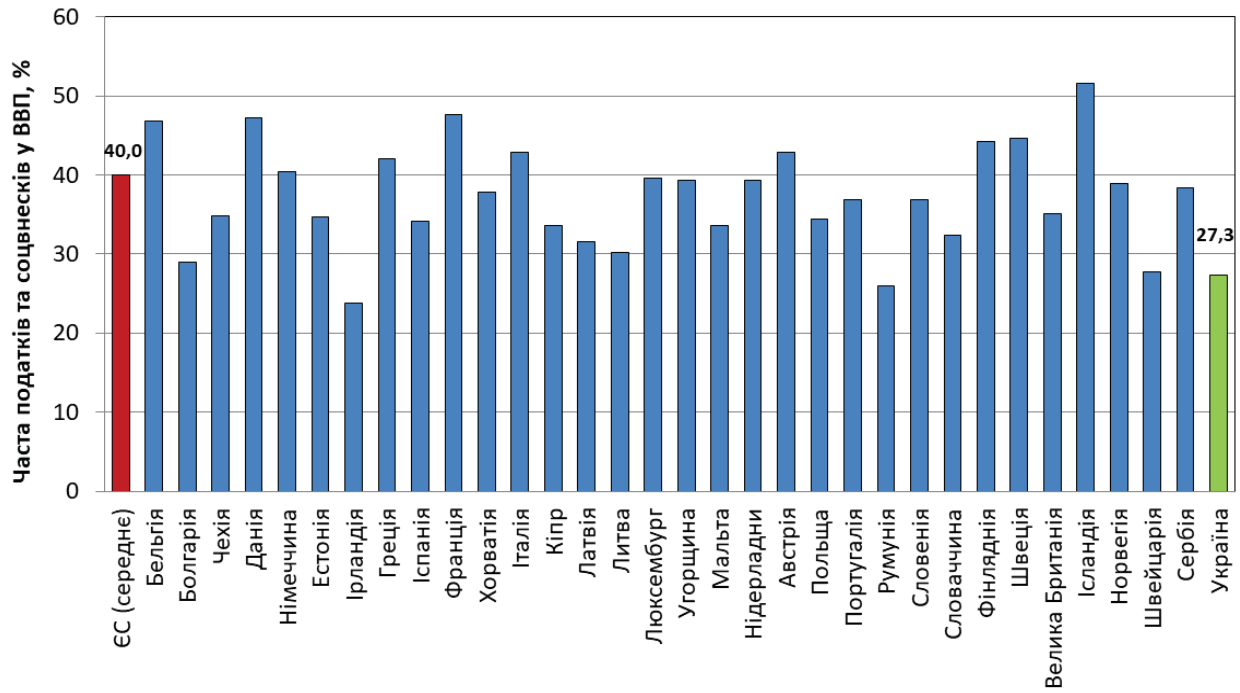

Рис. 2. Частка соціальних внесків і податків у ВВП України та держав ЄС

уповільнення. Але навіть у разі зростання цей профіт буде капіталізований великим бізнесом, який буде звільнений від «надлишкового» соціального тягаря. Пріоритет вимірювання розвитку валовим внутрішнім продуктом, нав'язаний нашій державі, не має бути основним індикатором. Більш важливе те, хто саме буде отримувати профіт від економічних результатів.

Однією з головних проблем фіскальних систем закордонних держав, на які звертають увагу багато дослідників, – це складність оподаткування як для податкових органів, так і для платників податків. Саме тому виникають певні труднощі, пов'язані з виявленням схем ухилення від оподаткування, ростуть видатки на навчання і утримання фіскальних працівників. Деякі українські економісти і законотворці, які дають рекомендації щодо надмірного спрощення нашої податкової системи, поширюють хибний міф стосовно простоти фіскальних систем зарубіжних країн. Та насправді у досить багатьох зарубіжних державах триває процес їх ускладнення. Так, згідно з даними ОЕСР, податковий кодекс у США протягом останніх 30 р. збільшився за обсягом у два рази, в Нідерландах – також у два рази, а у Канаді – в три рази.

Протягом останніх років відбулися досить суттєві зміни в самій структурі податків. Основною закономірністю є суттєве зрушення в бік зростання ролі непрямих податків у доходах бюджетів. Зокрема, у державах ОЕСР протягом 1965-1995 рр. питома вага непрямих податків зросла з 12% до 18%, водночас частки податку на прибуток підприємств та прибуткового податку залишились практично незмінними. Головною причиною такої закономір-

ності є те, що від таких податків ухилитися важче, ніж, зокрема, від податків на доходи. Таким чином, відбувається ріст показників їх збирання і водночас знижуються витрати на їх збирання. Зрозуміло, що важливу роль відіграє і ріст споживання все більш якісних видів товарів, передусім в економічно розвинених державах. Головним чинником зростання обсягів непрямих податків стало впровадження податку на додану вартість. Вперше був впроваджений на практиці та методологічно обґрунтований цей податок у Франції. Досвід використання цього податку виявився надзвичайно результативним, і в результаті він поступово знайшов застосування практично в усіх економічно розвинених державах. Починаючи з 80-х років відбувався безпрецедентний процес розширення країн, що використовують ПДВ. Іншою причиною зростання частки непрямих податків є тенденція підвищення ставок ПДВ в країнах, де він вже використовувався. Так, якщо середня ставка при введенні в країнах ОЕСР дорівнювала 12,5%, то в 1997 році – 17%. В окремих країнах ці тенденції виглядають таким чином: Фінляндія – 11% і 22%, Німеччина – 10% і 15%, Італія – 12% і 19%, Нідерланди – 12% і 17,5%, Великобританія – 10% і 17,5%. Найбільш результативною статтею доходів у багатьох закордонних державах є надходження від податку на прибуток. Зокрема, в середньому в державах ОЕСР вони дорівнюють приблизно 27%. В деяких державах дохід від податку на прибуток істотно перевищує згаданий показник. Наприклад, у США частка податку на прибуток наближається в доходах бюджету до 40%. Протягом останніх років прослідковується доволі стійка закономірність стосовно зменшення максимальних

ставок податку на прибуток. Наприклад, ставки податку на прибуток знизились протягом останніх 10 років в Бельгії – з 72% до 57%, Франції – з 65% до 54%, Австрії – з 62% до 50%, Австралії з 57% до 47%, США – з 50% до 40%, Японії – з 70% до 50%. Але навіть після зменшення граничні ставки цього податку все ще залишаються доволі високими. Зазначимо, що, незважаючи на зменшення високих ставок, у державах ОЕСР частка надходжень податку на доходи з фізичних осіб залишилася практично незмінною, а це близько 10% ВВП. Це можна пояснити тим, що у великій кількості держав зменшення граничних ставок податку на прибуток супроводжувалося розширенням податкової бази за рахунок відміни цілого ряду відрахувань. Водночас із зменшенням граничних ставок прослідковується тенденція щодо зменшення числа ступенів шкали податку на прибуток. Зокрема, досить вагоме їх скорочення відбулося в таких державах: Японії – з 15% до 5%, Бельгії – з 12% до 7%, Канаді – з 10% до 4%, Австрії – з 10% до 5%, США – з 14% до 5%, Франції – з 12% до 4%, Іспанії – з 34% до 17%.

Ще одна закономірність – це ріст зборів на соціальне страхування. Натепер у середньому у державах ОЕСР надходження за цими зборами практично зрівнялися з надходженнями від прибуткового податку. У низці країн ці платежі вже навіть перевищили надходження від податку на прибуток. Зрозуміло, що ця тенденція свідчить про такі глобальні зміни у світі, як ріст чисельності одиноких батьків, старіння населення, ріст безробіття та збільшення хвороб. Ця ситуація спостерігається і в Україні. Нині в Україні, за даними Державної служби статистики, частка літніх людей становить близько 21% [7]. Це означає, що групі соціальних платіжів необхідно приділяти особливу увагу. Мається на увазі методичне та організаційне опрацювання механізму їх збору та використання, контролю за їх витрачанням, обґрунтування ставок. Суттєві зміни відбулися в оподаткуванні прибутку корпорацій. Основна з цих змін – це зменшення податкових ставок. Зокрема, протягом останніх 10 р. ставки корпоративного податку знижено в США – з 45% до 35%, Канаді – з 36% до 29%, Бельгії з 45% до 39%, Франції – з 45% до 33%, Данії – з 50% до 34%, Японії – з 43% до 37%, Німеччині – з 56% до 45%, Швеції – з 52% до 28%. Але поруч із цим відбувався процес розширення податкових баз з цього податку. Деякі українські економісти намагаються обґрунтувати, що необхідно ліквідувати податок на прибуток. Але практика закордонних держав говорить про те, що цей податок доволі вдало використовується на протязі багатьох десятиліть. Частка цього податку в структурі податкових надходжень у економічно розвинутих державах залишається досить стабільною на рівні 8-9% [8, с. 28-31]. Протягом останніх років помітно активізувалася діяльність

щодо більш широкого застосування так званих екологічних податків. Це повністю зрозуміло, тому що проблеми з екологією починають переважати над іншими. Порівняно з адміністративними методами вирішення природоохоронних проблем екологічні податки мають цілу низку переваг. Але при цьому необхідно пам'ятати, що основне завдання цієї групи податків не фінансове, а регулююче, спрямоване насамперед на вирішення першочергових екологічних проблем. Порівнюючи структуру вітчизняної податкової системи з аналогічною структурою в закордонних країнах з розвинутою ринковою економікою, можна зробити висновок про те, що характерним є більш висока частка надходжень податку на прибуток, відносно низька частка надходжень податку на прибуток з фізичних осіб, відносно низька питома вага податків на майно. Проте загалом податкова система України слідує закономірностям розвитку податкових систем закордонних держав. Окремі економісти, критикуючи нинішню систему податків, намагаються давати рекомендації про необхідність прискореної реорганізації діючих податків, їх максимального наближення за рівнем і структурою до закордонних. Але при цьому не беруться до уваги фактори, що за рівнем середньодушового доходу, структури виробництва та споживання, наявності майна у власності у населення України доволі сильно відрізняється від держав з розвинутою ринковою економікою. Саме тому поспішні кроки з кардинальної реформи податків можуть призвести до зростання соціальної напруженості, дефіциту бюджетних надходжень.

Пережита Україною гостра фінансова криза, проведення АТО на території Донецької та Луганської областей, тимчасова окупація АР Крим та м. Севастополь знову викликали черговий виток інтересу до податків. Погляди політиків і законодавців з надією звернені на головне джерело доходів держави – податки. Завжди в кризових ситуаціях першорядна увага приділяється пошуку шляхів підвищення ставок діючих податків або введення нових, як правило, надзвичайних податків. Для того щоб податкова система України сприяла економічному зростанню, не була генератором наростання економічних і соціальних протиріч, необхідно виробити податкову політику. На жаль, починаючи з перших днів використання податків з 1991 року і дотепер немає чіткої податкової політики, відповідної періоду модернізації економіки, який переживає Україна. Здійснюються спроби внесення окремих змін у податкову систему в залежності від конкретної економічної ситуації або, нерідко, від суб'єктивних рекомендацій. Можна сказати, що податки формуються стихійно.

Економічні реформи запроваджують ті, хто отримає від них вигоду, а політика є концентрованим вираженням економіки. На законодавчому рівні просуваються реформи, які вигідні провлад-

ним групам, великому бізнесу, зокрема іноземному, який розглядає нашу державу як потенційний майданчик для інвестицій у разі стабілізації політичної ситуації. Будь-який бізнес заінтересований у збільшенні своїх прибутків через зменшення соціальних виплат. Дійсно, можна припустити, що за деяких умов такі фінансові зміни стануть принадою для інвесторів. Але основне запитання залишається: на кого будуть працювати такі інвестиції, якщо створені в державі багатства виводитимуться за межі нашої держави?

Тому соціальна відповідальність виробників підвищиться тільки тоді, коли в українській політиці будуть представлені наймані працівники. Це допоможе захистити інтереси робітників та сприятиме розвитку української економіки і більш справедливому розподілу результатів цього розвитку.

У світі є досить різноманітні системи оподаткування. Багато держав ЄС використовують прогресивну шкалу оподаткування, тобто чим більше ти заробляєш, тим більшою часткою ділишся з бюджетом. Такий підхід може мати позитивний вплив на урядові видатки на соціальні блага, зокрема освіту та медицину, але у взаємозв'язку з іншими змінами. Доцільно було б також знизити податковий тягар для кінцевих споживачів, застосовувати дієві ставки оподаткування для великих підприємств. Однак ці зміни мають поєднуватися із системними змінами у податковій політиці, а саме спрощенням адміністрування податків, підвищенням прозорості контролю за їхнім використанням, політичною стабілізацією в державі.

Згідно з даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, розміри тіньової економіки в нашій державі становлять близько 30% від рівня ВВП країни (Міністерство економічного розвитку і торгівлі 2018). Саме тому процес детінізації є основною запорукою підвищення дохідної частини бюджету, тому що тіньовий сектор не сплачує практично жодних податків і фактично паразитує на «офіційному» сегменті. Як показує практика, для цієї мети замало просто зменшити ставки податків для бізнес-структур. Зменшення ставки ЄСВ у два рази (з 41% до 22%) в 2016 р. мало наслідком майже 20 млрд. грн. річних втрат надходжень до бюджету. Водночас, відповідно до висновків Національного інституту стратегічних досліджень, це не привело до детінізації економіки та не стимулювало інноваційно-інвестиційний розвиток.

Висновки з проведеного дослідження. Оскільки податкова система залежить від балансу політичних сил в економіці, то великий бізнес, який встановлює правила гри, намагатиметься не допустити зменшення своєї частки у створеній вартості та перерозподілу багатств через оподаткування. Уникнути такого ризику можна тільки завдяки зміні політичної системи нашої держави та включенню до неї представників найманих працівників.

Протягом останнього часу Україна втратила незалежність в економічній політиці. Її нам диктують міжнародні партнери України – це міжнародні фінансові інститути та транснаціональні корпорації. Саме цей вплив став останнім часом визначальним, потіснивши навіть національні еліти. Саме тому, для того щоб змінити напрями реформування податкової системи, необхідно повернути насамперед власну суб'єктність. Така незалежність могла б опиратись на внутрішні ресурси і на стратегічне бачення розвитку України.

З кожним роком зменшуються можливості для потенційного маневру в економіці. Остаточно зношується і так застаріле виробниче обладнання та інфраструктура, які були отримані нами у спадок від радянського часу. Українські товари за невеликими винятками втрачають свою конкурентоздатність на світовому ринку. Подальше затягування змін (зокрема з оновленням фінансової системи) з формуванням ресурсів для економічного розвитку означатиме вирок для сучасної України.

Наостанок зазначимо, що будь-які зміни в оподаткуванні не приведуть до стабільного економічного зростання, якщо не зростатиме база оподаткування. Усі зміни повинні супроводжуватись комплексним підходом до переорієнтації нашої економіки на інноваційне зростання, яке неможливе без ґрунтовних інвестицій в людський потенціал, освіту і науку.

Отже, податкова система будь-якої держави є продуктом не лише економічного, а й в тому числі політичного розвитку суспільства. Вона відображає інтереси усіх суспільних груп та політичних партій і є результатом консенсусу, до якого прийшли зазначені сили в процесі ухвалення податкових законопроектів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лыкова Л.Н., Букина И.С. Налоговые системы зарубежных стран: учебник для магистров. М.: Юрайт, Всероссийская государственная налоговая академия министерства финансов РФ, 2013. 428 с.
2. Лупенко Ю.О., Тулуш Л.Д. Стратегічні напрями податкового регулювання розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року. К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. 38 с.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 30.05.2019).
4. Попова Л.В. Налоговые системы зарубежных стран. Бухгалтерский учет в издательстве и полиграфии. 2007. №. 9. С. 40-50.
5. Прокопчук Е.Т. Классификационные характеристики современных налоговых систем. Экономика: вчера, сегодня, завтра. 2015. № 5. С. 77-91.
6. Прокопчук О.Т. Специфіка податкових систем країн світу та України. Молодіжний економічний дайджест: наук. електронний журн. К.: ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». 2015. № 2-3 (5-6). С. 93-100.

7. Тулуш Л.Д. Функціонування податку на додану вартість у сфері агропромислового виробництва : монографія / Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокопчук. Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. 280 с.

8. Тулуш Л.Д., Прокопчук О.Т. Сутність і роль податку на додану вартість в економічній системі держави. Економіка АПК. 2008. №12. С. 85-89.

9. Aylward S., Silversen J. An Introduction to Canada's Tax System. *Doing Business in Canada*. 2008. № 5. P. 32-39.

10. Nesterchuk Y.O., Prokopchuk O.T., Bechko V.P. Adaptation of national practice of indirect taxation to European experience. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 5 (155). С. 426-431.

REFERENCES:

1. Lukova, L.N., Bykina, I.S. (2013) *Nalogovye sistemy zarubezhnykh stran* [Tax systems of foreign countries]. Moscow: Yurayt, Russian State Tax Academy of the Ministry of Finance of the Russian Federation. (in Russian)

2. Lupenko, Y.O., Tulush, L.D. (2013) *Strategichni naprjamy podatkovogho rehuljuvannja rozvytku aghrarnogho sektoru ekonomiky Ukrainy na period do 2020 roku* [Strategic directions of tax regulation of agrarian sector of Ukraine for the period 2020]. Kyiv: NSC «Institute of Agrarian Economy». (in Ukrainian)

3. Verkhovna Rada Ukrainy. (2010) *Podatkovyi kodeks Ukrainy* [Tax Code of Ukraine]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 30.05.2019).

4. Popova, L.V. (2007) *Nalogovye sistemy zarubezhnykh stran* [Tax systems of foreign countries]. *Book keeping in publishing and printing*, no. 9, pp. 40-50. (in Russian).

5. Prokopchuk, E.T. (2015) *Klassifikatsionnye kharakteristiki sovremennykh nalogovykh sistem* [Classification characteristics of modern tax systems]. *Economy: yesterday, today and tomorrow*, no. 5, pp. 77-91. (in Russian).

6. Prokopchuk, E.T. (2015) *Specyfika podatkovykh system krajin svitu ta Ukrainy* [Specifics of the tax systems of the world and Ukraine]. *Youth Economic Digest: Science electronic journal*. K. : SSSI «KNEU the name of V. Hetman», no. 2-3 (5-6), pp. 93-100. (in Ukrainian).

7. Tulush, L.D., Prokopchuk, E.T. (2011) *Funkcionuvannja podatku na dodanu vartistj u sferi aghropromyslovogho vyrobnyctva* [Operation of value added tax in the farming industry]: monograph. Kyiv: NSC «Institute of Agrarian Economy», p. 280. (in Ukrainian).

8. Tulush, L.D., Prokopchuk, E.T. (2008) *Sutnistj i rolj podatku na dodanu vartistj v ekonomichnij systemi derzhavy* [The essence and role of VAT in the economic system of state]. *Economy AIC*, no. 12, pp. 85-89. (in Ukrainian).

9. Aylward, S., Silversen, J. An Introduction to Canada's Tax System. *Doing Business in Canada*, 2008, no. 5, pp. 32-39 (in English).

10. Nesterchuk, Y.O., Prokopchuk, O.T., Bechko, V.P. Adaptation of national practice of indirect taxation to European experience. *Actual problems of economy*, 2014, no. 5 (155). pp. 426-431 (in English).

Danylyshyn Volodymyr

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Finance
Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management
Ternopil National Economic University

Stefankiv Oksana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Finance
Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management
Ternopil National Economic University

FOREIGN MODELS OF TAX SYSTEMS AND DIRECTIONS OF THEIR ADAPTATION IN UKRAINE

The purpose of the article. The purpose of the article is to consider foreign models of tax systems and substantiate the expediency of their adaptation in our country. The general indicators that can be used to determine the effectiveness of tax systems is to achieve a balance between the stimulation of economic activity and the social justice of taxes and the level of redistribution of gross domestic product through taxes. The share of taxes in GDP shows the role and place of the tax system in the state regulation of the economy. Formation of tax systems of different countries under the influence of separate economic, political and social conditions explains their specificity and, in turn, predetermines the constant search for mutually agreed optimal solutions in the taxation of these countries. After all, the main contradiction in the formation of tax systems is the inconsistency of tax receipts with the possibility of obtaining them.

Methodology. When writing to do the following methods of research were used: analysis and synthesis, historical, methods of statistical and correlation analysis, comparison, graphical method.

Results. Since the tax system depends on the balance of political forces in the economy, the big business that establishes the rules of the game, will try to prevent the reduction of its share in the created value and the redistribution of wealth through taxation. This risk can only be avoided due to changes in the political system of Ukraine and the inclusion of representatives of hired workers.

Recently, Ukraine has lost its independence in economic policy. It is dictated by international partners of Ukraine – international financial institutions, multinational corporations. It is precisely this influence that has become decisive in recent years, pushing national elites. Therefore, in order to change the direction of reforming the tax system, it is necessary first to turn back its own subjectivity. Such independence could be based on internal resources, on the strategic vision of Ukraine's development.

Consequently, the tax system of any country is a product of not only economic but also political development of society. It reflects the interests of various social groups and political parties and is the result of the consensus that these forces came in during the adoption of tax bills.

Practical implications. There are different systems of taxation in the world. Many European countries apply a progressive tax scales: the more you earn, the more you share the budget. Progressive taxation can positively affect government spending on social welfare, in particular medicine and education, but in combination with other changes.

It is also advisable to reduce the tax burden of end-users, to apply adequate tax rates for large enterprises. However, such changes should be combined with systemic changes in fiscal policy: simplification of tax administration, increased transparency of control over their use, and political stabilization in the country.

Every year, opportunities for potential maneuver in the economy are narrowing down. The outdated production equipment and infrastructure inherited from the Soviet period are finally wearing out. Ukrainian products, with a few exceptions, lose their competitiveness on the world market. Further delays with changes (in particular, with the updating of the tax system) with the formation of resources for economic development will mean a verdict for modern Ukraine.

Value/originality. In this paper, we considered the issue of the need to reform the tax system in Ukraine. However, the hasty steps from cardinal tax reform can lead to increased social tensions, and a shortage of budget revenues. That is why, considering the tax systems of foreign countries, their reforms and principles, it can be noted that in the tax system of each individual country there are its peculiarities that can and should be taken into account when reforming the tax system of Ukraine. An investigation into the evolution of the tax system should be used to create an effective tax system in order to prevent the repetition of mistakes and mistakes that have repeatedly negatively impacted economic development of the states.